

Dena xahututakoan zer?

Nauru uhartean jada gertatu da etorkizuna



Pello Zubiria Kamino

@pellozubiria

Harkaitz idor bat itsasoaren erdian, hondartza izanak kai abandonatu bihurtuta, kokondo lirainen ordeztu garabi herdoilduak... Nauru uhartera iristen diren bidaiari bakanek ez dute aurkituko Itsaso Bareko paradisurik. Halako zerbait inoiz egon bazen, ahaztua dute nauruarrek. Beren oinpean aurkitutako fosfatoaren ustiaketak aberats zirela sinestera eraman zituen urte batzuen tartean. Xahuketaren ostean, beren miseria partekatu behar dute uhartera urrundik ekarritako errefuxiatuekin.



Irailaren 4koa ez du erraz ahaztuko Barbara Dreaver kazetariak. Zeelanda Berriko TVNZ katearen erreportari joana zen Naurura, Itsaso Bareko Uharteen Forumaren berri ematera. Tartean, uhartetik irten ezin den errefuxiatu afganiar bat elkarriketatu zuen eta handik laster atxilotu zuten poliziek, ordu luzez preso eduki eta kazetari lana egiteko baimena kendu. Kazetariak hemen lan egiteko 5.800 dolar pagatu behar duten baimena, alegia.

Ez da denbora asko jakin zela Nauruko eremu itxi batean Australiak zerratuta dauzkan zientoka errefuxiatutako batzuk beren etsipenean gose greban sartu zirela; batzuk suizidio ahaleginera ere iritsiak ziren. Iheslarien aldeko ekintzaileak saiatu ziren gaia sartzen Itsaso Bareko Uharteen Forumaren agendan, baina alferrik: errefuxiatuak ezin dira aipatu ere. Funtsean, planetako herrialde independente ñimiñoenetakoa den Nauruk bere diru-iturri nagusizat dauzkalako.

21 kilometro koadro eta 10.000 biztanle baino ez dituen Nauruko errepublikak lur-mutur txiki horretan hartu ditu 1.000 errefuxiatu eta asilo eskatzaile Asia urruneko gerra eta bortizkerietatik ihesi Australian sartu nahi izan zutenak. Australiak, ordea, aterpetzeko ordeztu Nauru eta Manus -hau Papua-Ginea Berriarena- uharteetara eraman zituen. Naururi dagokionez, 400 bat iheslari dauzkate eremu hesitu batean preso eta handi pasa ostean libre irten direnak

ezin dira uhartetik irten, lanik gabe ahal bezala bizirautea kondenatuta.

Amnistia Internazionalak krisi humanitario honetaz zabalduetako txostenean dioenez "agiri askok eta baita Nazio Batuen Erakundearen adituek ere erakutsi dute sistema honetan Australiak preso dauzkan iheslari eta asilo eskatzaileek era guztietako tratatu txarrak jasaten dituztela".

Nauruko Gobernuaren diru-iturri nagusietakoa da iheslariok etxean edukitzearen truke Australiak pagatzen dion kalte-ordaina. Baina agintariak baino onura handiagoa ateratzen diote presondegia kudeatzen dutenek: "Kontrata pribatu nagusia -dio Amnistia Internazionalak- Broadspectrum da, hiru urteko kontratuaren truke 1.900 milioi dolar jasotzen dituen. Broadspectrum 2016tik Ferrovial multinazional espainiarrena da".

Baina Naurun gauzak ez dira beti horrela izan, atzerriko herrialde baten kartzelazain izatera makurtu beharra gauza berria da. Izan ziren garai oparoagoak hemen ere. Hain oparoak, ezen per capita errentan munduko herrialde aberatsenetakoa izana baita Nauru. Ez hain aspaldi, gainera. Naururi egokitu zaio paradisu itxi bat izatetik meatzaritza industrialean murgildu eta ustez aberastera pasatzea, ondoren basamortu post-industrial latzenean hondoratze. Eta dena ehun urteko tarte laburrean.

1798. urtean Naurun lehenbizikoz lehorreratu ziren marinel mendebal-

darrak harrituta geratu omen ziren uhartearen eta bere biztanleen edertasunarekin: *Pleasant Island* deitu zioten, uharte atsegina. XIX. mende amaieran ehunka urte lehenago bezalatsu bizitzaren jarraitzen zuten, garaiko argazkietan ageri denez. Baina XX.aren hasieran *Pacific Island Company*-rentzako Albert Ellis geologoa ohartu zen paradisu urrun haren zorupean fosfatoa zetzala.

Paradisua harrobi-zulo bihurtu

Pleasant Island laster bilakatu zen harrobi handi bat, zeinetan XX. mendean zehar konpainia australiar eta zeelanda-berritarrek ustiatzen zuten begi bistan azaltzen zen fosfatoa. Tarte horretan, Nauru pasatu zen Alemaniaren kolonia izatetik Britainiar Inperioarena izatera, gero Australiarena.

Nekazaritza industrialaren boom-arekin, Nauruko fosfatoak berdatzen zituen Australia eta Zeelanda Berriko zelai eta soroak. Garairik onenetan urtean 100 milioi dolarretik gora mugitzera iritsi arren, uharteko fosfatoaren etekinen %2 baizik ez zitzairen itzultzen nauruarrei.

British Phosphate Commission erakunde ilunak kudetu zuen negozioa 1968a arte. Urte horretan lortu zuten independentzia nauruarrek. Hammer DeRoburt lehendakari berriak fosfatoa nazionalizatu zuen, haren kudeaketarako sortuz *Nauru Phosphate Corporation* konpainia. Harrobi handiak jarraitu zuen lurzorua zulatzen eta Nauru iritsi



'Roads and Kingdoms' magazinerako Vlad Sokhinek egindako argazkian, Nauruko fosfatoak itsasontzietan zamatzeko erabilitako kai abandonatuak, herdoildu eta suntsitze bidean. Nekazaritza industrialik ez zen izango lurpeko fosfato mineralik gabe eta Australiako zein Zeelanda Berriko nekazariak erruz erabili zuten Naurukoa. Agortu zen arte, haren gainean bizi ziren jendeak miseriarik handienetan lagata.

zen estatistiketan munduko herrialderik aberatsenetakoa izatera per capita errentaren arabera.

Fosfatoaren etekinen parte bat agintariak inbertsio funts batean jokatzen zuten eta beste partearekin herritarren bizimodu gero eta lasaiagoa finantziazten. Dena doan zen nauruarrentzako, zergarik batere ez. Lantzeko moduko lurrik ez zenez, nekazaritza fini zen. Arrantzaleek beren lana utzi zuten. Harrobiak lanetarako inguruko uharteetako obreroak ekarri zituzten. Nauruarrak hegazkinez joan zitezkeen Hawaii, Fiji edo are Singapurreraino bidaiatzera. Autorik modernoenak inportatu ziren... bizikletaz kostaz-kosta bisitatzeko goiz bat aski duen uharte batera!

1921etik 100 milioi tona ongarri lurrrari kenduta, 2000. urterako agortuak

ziren Nauruko fosfatoak. Soldatarik ezean, langile atzeritarrek ihes egin zuten. Tartean, gobernu saiatu zen alternatiba ekonomiko bila, batik bat fosfatoarekin metatutako funtsa baliatuz. Zenbait inbertsio bitxi egin zuten atzerrian, hegazkin handi, etxe-orratz eta istorio, laster porrot bilakatu zirenak.

Paradisu fiskal ere bilakatu zuten uhartea, mafia eta diru zuriketazko hainbat eskandalurekin lotuta agertzeraino. Nekazaritza aukera guztiak agortuta, larrialdian mesede egin nahian bezala, Australiak eskaini zien berak errefusatzeko dituen etorkinen kartelazain izatea. Estatu baten porrota.

Lurzorua %80 fosfato bila harrotuta, Nauru harkaitz lehor bat da ozeanoaren erdian. Behialako zuhaitz eta landare ugarietatik deus gutxi geratzen da. Nekazaritzako lurrik ez eta egin

nahiko luketenek baratzea nola egiten zen ahaztuta. Langabeziak %80 gainditzeko duenez, naurutar batzuk hasi dira berriro arrantzan.

Oihanetik modernitatara eta ondoren infernu post-industrialerako bidaiari, Nauruko jendeek galdu dituzte bakea, natura, bizimodua, lana, kultura, hizkuntza hein handi batean... eta osasuna. Gizonen bizi itxaropena 60 urtekoa da, 68koa emakumeena. Herritarren %70ek obesitatea nozitzen dute, %40 dira diabetikoak.

Elikadura errotik aldatu baitzaie: Ozeano Bareko beste uharte kolonizatu askotan bezala aspalditik dena da *Spam* Nauruko sukaldeetan, urrutitik ekarritako jaki industrial, gizenkor eta ontziratatuak. Limoi zukutuaren azala bezain idor utzitako uharte suntsituko *low cost* jendearentzako zabor-jana. ■



50 urtez elkarrekin



**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

